

LARS ÅSTRAND:

Reformera de kyrkliga valen!

Svenska Kyrkan har under senare år genomgått en "demokratisering" om vars innebörd och önskvärdhet åsikterna är delade och mycket finns att säga. En sak man nog kan säga är att kyrkans traditionella dubbla ansvarslinje (lekmanansvar/ämbetsansvar) inte varit föremål för tillräcklig reflektion och därför inte fått ett tillräckligt tydligt uttryck i de nya strukturerna. En annan sak är den tilltagande "politisering" som bl a ärkebiskopen vänt sig emot (t ex i SvD 89-10-08), vars innebörd är oklar men som väl kan förmodas bestå åtminstone däri att den svenska riksdagspartiststrukturen inte helt utan problem låter sig överflyttas på kyrkans beslutande församlingar.

Faktum kvarstår dock att vi nu fått ett kyrkomöte med tydligare kompetensområde (och mindre makt, säger somliga) och stiftsfullmäktige med större ansvar och bättre förutsättningar att agera (genom rätt till uttaxering). Med den ökade tyngd som dessa instanser fått lyser i ögonen alltmer hur otillfredsställande den metod är genom vilken dessa beslutsförsamlingar tillsätts. Kyrkan har fått sina "landsting" och sin "riksdag", men hur väljs de som skall sitta i dessa organ? Genom direkta, demokratiska val? Nej, genom en komplicerad räkka elektorsval, där möjligheterna för kyrkans medlemmar att påverka vilka som skall sitta i kyrkans högsta beslutande organ är närmast obefintliga, bl a av följande skäl:

(1) På församlings- och pastoratsnivå förekommer ofta samlingslistor, som kan innefatta alla partier, alla borgerliga partier, alla borgerliga + opolitiska etc. På lokal nivå är detta ofta fullt försvarbart. I en liten församling

finns kanske inte nog med lämpliga kandidater för att upprätta flera listor. Lokalt saknas ofta frågor som upplevs som partiskiljande. Men effekten blir med nuvarande indirekta valsystem, att den som t ex röstat på en borgerlig samlingslista inte har den blekaste aning om huruvida han därigenom medverkat till att välja in en statskyrkofanatisk centerpartist eller en skilsmässoromantisk folkpartist i kyrkomötet, än mindre vilka *personer* som kommer att representera honom där.

- (2) På församlingsplanet är meningskiljaktigheterna i kyrkliga frågor som sagt i allmänhet små. Men på stifts- och framför allt riksnivå vore det självfallet felaktigt att påstå annat än att det finns viktiga åsiktsskillnader av kyrkopolitisk art. Dessa sammanhänger och överensstämmer delvis med vår vanliga partistruktur, men långt ifrån helt och hållet: det finns inte så få centerpartister som förespråkar en fri kyrka, väldigt många moderater vill bevara statskyrkan och bland de s k "opolitiska" återfinns i stort sett lika många partiprogram som kandidater. Om man menar allvar med att kyrkomedlemmarnas inställning skall komma till uttryck i stiftsfullmäktige och kyrkomöte, måste de valorganisationer (byggda på de traditionella partierna såväl som på andra grupperingar) som ställer upp i de kyrkliga valen företräda en konsistent kyrkopolitik. Minst av alla lyckas de s k "opolitiska" i dag med detta.
- (3) Det indirekta valsättet har som tyst förutsättning att en medlem av t ex

Oscars församling i Stockholm (ca 30.000 innevånare) skall ha betydligt mindre inflytande i sin kyrka än en medlem av t ex Holms församling i Uppland (ca 20 innevånare). Systemet ger nämligen en kraftig överrepresentation av elektorater från landsbygdsförsamlingarna. Centerpartiets hegemoniska ställning i kyrkliga sammanhang beror dels på att man driver en kyrkopolitik som uppskattas av många, men lika mycket på den odemokratiska överrepresentationen för landsbygdsförsamlingarna.

- (4) Det indirekta valsättet innebär också att stiftsfullmäktige och kyrkomöte fylls av (förhoppningsvis ovanligt dugliga) lokala kyrkopolitiker. Det är inte säkert att det bara är dessa som kyrkans medlemmar helst skulle vilja se på de högre beslutsnivåerna.

Med hänvisning till ovanstående är det angeläget att få till stånd en reformering av de kyrkliga valen. En sådan reform kommer inte automatiskt till rätta med problemen kring vad som egentligen kan vara föremål för demokratiska beslut i en kristen kyrka, eller vilken roll som bör tillkomma biskopar och prästerskap, men den kunde kanske bidra till att vitalisera de kyrkliga beslutsorganen, göra dem mer representativa och öka intresset för de kyrkliga valen.

I likhet med våra tredelade politiska val (riksdag, landsting, kommun) bör de kyrkliga valen ske *direkt* på församlings-, (pastorats-), stifts- och riksnivå. På församlings- och pastoratsnivå kan samlingslistor tillämpas, där man så finner lämpligt, utan att detta skadar partiets/grupperingens representation på stifts- och riksnivå, där de politiska partierna och andra kyrkopolitiska grupperingar självfallet bör representeras av separata listor. På dessa listor bör även kyrkligt engagerade utan lokala kyrkopolitiska uppdrag vara representerade. På kyrkans valdag väljer således varje kyrkomedlem kyrkofullmäktige, stiftsfullmäktige och kyrkomöte. Ingen behöver sväva i tvivelsmål om vilken kyrkopolitik man givit sitt stöd.

För systemets genomförande krävs en del nytänkande, inte minst inom partierna, där den kyrkopolitiska aktiviteten måste organiseras stiftsvis i stället för länsvis (något som redan i dag borde vara en självklarhet), detta för att få väl fungerande nomineringar för stifts- och riksväl. Med sammantaget blygsamma åtgärder torde man kunna åstadkomma ett betydligt ökat intresse för kyrkovalen, en höjd kompetensnivå i kyrkans beslutande församlingar samt kyrkliga organ som verkligen återspeglar kyrkomedlemmarnas kyrkopolitiska vilja.